

Tørkopp i Kroer
Ås Historielags rulleter nr. 38. 23.mai 1995

KAKSRUD
Etter mannsnavnet Kalfr eller Kag. Den gamle RIDEVEIEN går gjennom tunet. Nedlagt som bygdevei i 1909 da «Nyveien» Garderveien ble åpnet. Da ble også planene om landhandler på Kaksrud skrinlagt. Ca 1900 tok en sykkel tok tak i stabburet og løfta det fra stabbene.

RIDEVEIEN / RIDESTIEN
Eldgammel bygdevei mellom Kroer og Garder. Kaksrud, Tørkopp og Sennebråte har sine tun lagt til rideveien. Gårdsveien til Sennebråte er en del av rideveien, og vi finner den igjen mellom husa på Kaksrud. Derfra sårøver langs en åkerholme og inn på Garderveien ved kommunedelet.

Mellom Kaksrud og Sennebråte er det to teorier om hvor rideveien har gått. Den mest logiske trasen er gårdsveien til Tørkopp og stien videre til Sennebråte. Men både Trygve Vik og Sigurd Hansen har sagt at rideveien gikk i en bue ovenfor Tørkopp. Der finner vi et gammelt veifar langs Tørkopp's grense og opp til SANDGRØPENE. Men vi finner ingen videre tilknytning verken til Sennebråte i nord eller Kaksrud i sør.

TØRKOPP
Husmannsplass under Øst-Bråte. Nevnt først ved navn i 1742, men oppsto på 1600-tallet. Navnet «tørk opp!» har nok med vass-siget i lia her å gjøre. Kildeutspringet kommer fra sandavsetninger i skogen ovenfor. Jfr. sandropene like ovenfor og navnet Svellopp på motsatt kant. Det gamle Tørkopp nådde ned til bekken mellom Sennebråte i nord og Kaksrud i sør. I 1917 kjøpte Sennebråte hele Tørkopp, og i 1921 ble nåværende parsell rundt tunet utskilt på nytt. Dermed var den gamle innmarka i Tørkopp-lia innlemmet i Sennebråtes utmark.

Den gamle bygdeveien gikk forbi Tørkopp, og stua var ofte festlokale med dans og halløi. I 1937 lå 400 mann på mangøv i Tørkoppskauen. Full «krig» med skuddsalver og kruttryk.

KØLABONN
Husmannsplass under Sør-Bråte fra ca 1860. Nå et idyllisk småbruk med katt, kaniner, hester og en velklossen geitebuk. Og gaupe under skjulet om vinteren!

SENNEBRÅTE
Idag en «gammel gård utenfor allfarvei». Forfallell hovedbygning fra 1700-tallet (kan reddes?). Hadde kuer på skogsbeite på 70-tallet, som den siste av gårdene i Ås. Opprinnelig *Sanabroti* som betyr «bråten» ved bekken «Såna».

Den gamle skolestien kryssa dalen mellom Sennebråte og Brandsløgka. En gang under krigen var det her en «luftkamp» mellom to tyske jagere og en løpsk sperreballong fra Horten. Vairerne som hang fra ballongen, kutta også en høypstentledning.

BRANDSLØGKA
Avsluttet fra Moer til Sennebråte i tidlig dansketid etter sigende fordi bunden Brand på Moer hadde bitt Sennebråte-bonden i leggen. Navnet Brandsløgka må nok heller settes i forbindelse med mannen Brand Sennebråte nevnt i 1378. Brandsløgka er nevnt først i 1794, som et «stykke eng». Ble da solgt og bebøyd.

«TØRKOPP-LIA» og NESA
Kroerløyva går i store svinger ned den bratte Tørkopp-lia. Den tidligere innmarka er nå skogvokst. Røysar og lave steingarder i skogbunnen vitner om gammelt åkerbruk i bakken. Nedenfor en dam/lille ligger en stor firkanta terrasse omgitt rydningsstein.

De åpne grasbakkene ned mot bekken vitner om tidligere beitemark. På neset der Kroerløyva krysser Kroerbekken lå plassen NESA fra ca 1790 til 1820-åra. Dette var eneste plass under Sennebråte, og den lå kloss inn til delet mot Tørkopp. På motsatt side av bekken hadde Moer en plass som også het Nesa. Denne var bebodd til etter 1900.

SANDGRØPENE
Her opppe er det et gammelt styrkryss. Nord-sør har vi en bit av en antatt «ridevei», og øst-vest har vi den gamle stien mellom Øst-Bråte og Tørkopp. Dette er den gamle gårdsveien til Tørkopp, og her gikk Kroerløyva tidligere.

Det er ikke umulig at rideveien opprinnelig har gått her opppe, og at den ble omlagt etter at Tørkopp ble til. Her opppe er vi kanskje i sentrum av en forsvunnet gård; Bråte-Ødegården.

BRÅTE-ØDEGÅRDEN og «SANSETER»
Dette var opprinnelig en stor gård, som i sin tid fraskilte både Sennebråte og Kaksrud. Deretter ble den lagt øde. Mesteparten ble inntatt i Øst-Bråte, mens Sennebråte og Kaksrud tok en mindre del hver. Øst-Bråte opprettet her underbruket Sør-Bråte i 1824, foruten husmannsplassen Tørkopp (1600-tallet), Dammen (1750), Nordskaug og Sveheim (begge i 1830-åra), Myrvoll (ca 1840) og Kølabbonn (ca 1860).

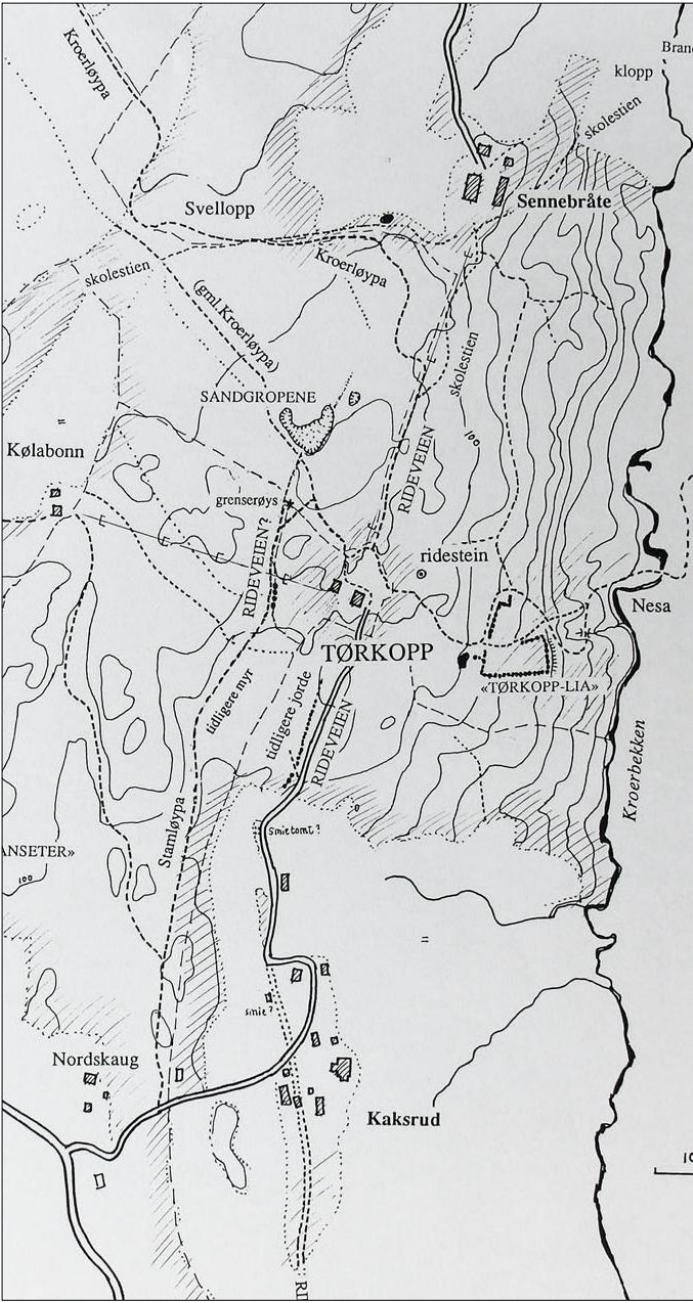
Et område mellom Sør-Bråte og Nordskaug ble kalt «Sanseter»-stykket, og her har altså Øst-Bråte oppretta ei seter ute i ødegårdsområdet. «San» viser til Såna (i likhet med Sanabroti)

SIGURD HANSEN (1907-)
Vår informant er født i plassen Moerdegården ved Tjurdmåsan. Faren skulle hente jordmora, og var han trøtt og tok seg en hvil under låven på Kaksrud. Og sovna. Da han omsider kom hjem med jordmora, var Sigurd allerede født; - Ja, det ligna gammarn å lure seg unna. Han vokste opp på Tørkopp, og overtok bruket etter foreldrene i 1954.

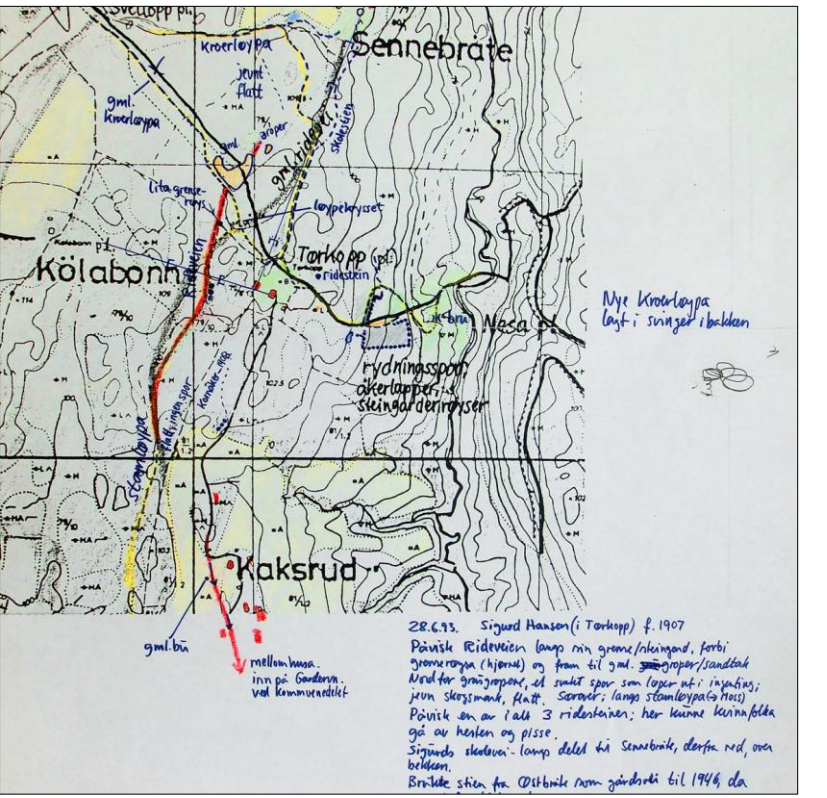
En sommerdag i 1993 møtte vi ham hjemme på Tørkopp. Han kunne påvise «Rideveien» fra Sandgrøpene og sårøver langs sin grenserøys og steingard. Videre sårøver Stamsløyva, hvor langt? Fortsatte mellom husa på Kaksrud og inn på Garderveien ved kommunedelet. Avløst av «nyveien» i 1909, og dermed ble det ikke noe landhandler på Kaksrud.

Tørkopp brukte stien fra Øst-Bråte som gårdsvei fram til 1946, da de fikk ny vei fra Kaksrud. Skoleveien var langs delet til Sennebråte, derfra ned og over bekken.

Sigurd kunne påvise en av i alt 3 ridesteiner; - Her kunne kvinnfolka gå av hesten og pisse.

28.6.93. Sigurd Hansen (i Tørkopp) f. 1907
Påvisk Rideveien langs min grense/rikeingard, forbi grenserøysa (hjørnet) og fram til gml. ~~grøper~~/sandtak Nord for grøngropene, et smalt spor som løper ut i innstøping; jevn skogsmark, flatt. Sårøver; langs Stamsløyva (→ Moss)
Påvisk en av i alt 3 ridesteinen; her kunne kvinnfolka gå av hesten og pisse.
Sigurds skolevei - langs delet til Sennebråte, derfra ned, over bekken.
Brukte stien fra Østbråte som gårdsvei til 1946, da ny vei fra Kaksrud.
Fortølt om en som bygde høn av maurstue og leirt Nyveien (fylkesveien) kom i 1909, og avløste Rideveien. Da ble planene om landhandler på Kaksrud skrinlagt

28.6.93. Sigurd Hansen (i Tørkopp) f. 1907
Påvisk Rideveien langs min grense/rikeingard, forbi grenserøysa (hjørnet) og fram til gml. ~~grøper~~/sandtak Nord for grøngropene, et smalt spor som løper ut i innstøping; jevn skogsmark, flatt. Sårøver; langs Stamsløyva (→ Moss)
Påvisk en av i alt 3 ridesteinen; her kunne kvinnfolka gå av hesten og pisse.
Sigurds skolevei - langs delet til Sennebråte, derfra ned, over bekken.
Brukte stien fra Østbråte som gårdsvei til 1946, da